

Lesmap Tropoi

*Hoe kan je het aardse leven beter rechtvaardigen
dan door het scheppen van schoonheid?*

Theater FroeFroe – Namenstraat 7 – 2000 Antwerpen – T/F 03/248221
e-mail info@froefroe.be - www.froefroe.be

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	3
2	TROPOI VAN FROEFROE	4
2.1	KORTE INHOUD	4
2.1.1	DE TITEL – TROPOI	4
2.1.2	MIDDELEEUWSE AFBEELDINGEN – LIES VAN LOOCK (STAGIAIRE)	5
2.2	MELODIEËN – HELMUT KRAUSSER	6
2.3	WIE IS WIE? - CREDITS	6
3	DE MIDDELEEUWEN	9
3.1	ALGEMEEN KADER	9
3.2	INQUISITIE	10
3.2.1	WAT IS DE INQUISITIE?	10
3.3	DE INQUISITIE IN BEELD	11
4	MUZIEK	13
4.1	REFLECTIE OVER MUZIEK	13
4.2	LIEDEREN UIT DE VOORSTELLING	13
4.3	KRACHT (GEVOELSWAARDE) VAN MUZIEK: MAJEUR EN MINEUR	14

1 Inleiding

Beste leraren,

Jullie komen met jullie klas kijken naar de voorstelling Tropoi. Bij deze voorstelling werd er een omkadering aangeboden waar de leerlingen zelf aan de slag konden gaan met poppen.

Los daarvan kan de voorstelling ook voorbereid worden aan de hand van deze lesmap of achteraf besproken.

De lesmap bestaat uit drie grote delen. Het eerste deel focust op de voorstelling Tropoi en de belangrijkste inspiratiebron, namelijk het boek *Melodieën* van Helmut Krausser. Hierbij hoort de bijlage met 15 afbeeldingen van Lies van Look. (Deze kan verstuurd worden via WeTransfer na een mailtje naar evelien@froefroe.be.) Het tweede deel bekijkt de middeleeuwse achtergrond waartegen Tropoi geschetst wordt. Het laatste deel geeft wat tools om de muziek te bespreken.

In deze begeleidingsmap wordt veel informatie aangereikt. Bij een aantal topics stellen we zelf een voor- of naverwerkingsopdracht voor. Deze worden aangeduid met een klein logo van FroeFroe. Uiteraard zijn jullie zelf vrij om andere opdrachten bij te verzinnen of de onze om te vormen of over boord te gooien.

Wij kijken samen met jullie uit naar de schoolvoorstellingen van Tropoi.

Het FroeFroe-team

2 TROPOI VAN FROEFROE

2.1 Korte inhoud

De late middeleeuwen: martelkamers, varkens die in de straten het vuil opvreten, kindsoldaten van de inquisitie die het volk teisteren, arme luitspelende alchemisten die snottend de koude winter doorkomen en de macht van de kerk die alles wat niet deugd op de brandstapel gooit.

Aan het hof van de Italiaanse vorst Pico werkt Castiglio. Castiglio is een alchemist, een magiër. Hij zal goud maken; De hebzuchtige koning gelooft zijn goocheltrucs en Castiglio zit op rozen. Hij krijgt een huis, een lief en huisgerief.

Op een dag leert hij de zoon van de koning luit spelen. En die jongen vraagt hem: "Meester, hoe komt het dat mensen blij of triestig worden door muziek?" Castiglio staat perplex, hij heeft daar geen antwoord op. Waarom worden wij ontroerd door de ene melodie en vrolijk door en andere?... Dat is echte magie. Cerberus viel in slaap door muziek, de rattenvanger van Hamelen, Orfeus, de Sirenen, slangenbezweerders, allemaal maakten ze betoverende muziek.

Castiglio heeft een queeste. De grote magiër wil de geheime taal van de muziek ontdekken. Dan zal hij iedereen blij, gelukkig, machtig, verliefd of gezond kunnen maken. Eindelijk heeft zijn leven zin. De aarde wort één groot feest waar iedereen gelukkig is.

Kardinaal Bemboni, gealarmeerd door het godslasterende en vooral macht ondergravende plan van Castiglio, saboteert zijn experimenten en hij vermoordt zijn lief en kind. Maar de magiër gaat door. Hier moet drastisch ingegrepen worden...

2.1.1 De titel – Tropoi

Castiglio ontdekt dat de macht van de muziek. Muziek kan droevig maken of blij. Dit is volgens hem echte magie. Hij gaat op zoek naar 18 Tropoi. Tropoi zijn magische liederen, die mensen kunnen betoveren.

Liv Laveyne schrijft over de titel en de muziek het volgende in haar recensie in DeStandaard van 21 januari. Link naar het volledige artikel http://www.standaard.be/krant/tekst/index.aspx?oDay=21&oMonth=1&oYear=2013&articleid=DMF20130120_00440113

Tropoi verwijst naar de muzikale tropen, middeleeuwse variaties op gregoriaanse gezangen met het oog op een betere zingbaarheid voor het gewone volk. Figurentheater Froe Froe blaast die oude muziek nieuw leven in op zijn manier: met respect voor wat was én een knipoog voor het (jonge) volkje dat is. Een tweemansbandje op scène – multi-instrumentalist Arne Leurentop (of Tom Pintens) en luitspeler Pieter Theuns (of Floris De Rycker) – combineren samen met zangeres Thais Scholiers virtuoos een engelachtig 'kyrie eleison' met rap en zelfs een vleugje Raymond van het Groenewoud.

2.1.2 Middeleeuwse afbeeldingen – Lies van Loock (stagiaire)

Lies van Loock maakt bijhorend bij de voorstelling 15 middeleeuws geïnspireerde afbeeldingen. Voor deze afbeeldingen werd er gebruikt gemaakt van de poppenhoofden uit de voorstelling.

Voor een grote versie mag je mailen naar evelien@froefroe.be, waarna we ze jullie doorsturen via WeTransfer.

Navewerking: De leerlingen kunnen met de afbeeldingen het verhaal opnieuw vertellen. Een aantal van deze scènes zijn geschrapt en komen enkel in het boek voor. Hieronder de scènes in chronologische volgorde:

Goud maken – Castiglio krijgt geld, een lief en huisgerief – genezing van Koning Pico van gordelroos – Andrea speelt luit en ontdekt dat muziek ontroert en blij maakt – liefdestropoi poging 1 – liefdestropoi poging 2 – Bemboni verjaagt Castiglio – Castiglio vlucht weg – Castiglio komt aan in het klooster – Castiglio krijgt een ingeving en vindt de Tropoi – Castiglio wordt vermoord – Castiglio wordt begraven – Andrea gaat verder met de muziek – Een koor speelt de Tropoi – Einde

2.2 Melodieën – Helmut Krausser

Tropoi is gebaseerd op het eerste deel van een roman van de Duitse schrijver Helmut Krausser: *Melodieën of Aanvullingen op het kwikzilveren tijdperk* uit 1993. Krausser werd geboren in 1964 in het zuiden van Duitsland. Naast romans schrijft hij ook kortverhalen, gedichten, hoorspelen en teksten voor het theater. Naast schrijver is Krausser ook een verwoed schaker. Zijn romans zijn in vele talen vertaald en zijn stukken worden over heel de wereld gespeeld. Helmut Krausser wordt soms de Duitse Umberto Eco genoemd, vanwege de complexiteit en de historische onderwerpen van zijn verhalen. *Melodieën* (1993) was zijn grote doorbraak. *De tuin van Pucini* is een andere roman van Krausser die zijn liefde voor de muziek en bewondering voor het kunstenaarschap toont.

Twee recensies over Melodieën:

- <http://nrcboeken.vorige.nrc.nl/recensie/een-castraat-hongert-ook-naar-macht-helmut-krauser-over-een-zoektocht-naar-de-muziek-van-de>
- http://www.trouw.nl/tr/nl/4512/Cultuur/archief/article/detail/2577693/1995/12/08/Allegri-is-de-laatste-die-weet-heeft-van-de-onbeschrijflijke-macht-van-de-melodieen.dhtml?utm_source=scherm2&utm_medium=button%20top&utm_campaign=Cookiecheck

Naverwerking: De leerlingen kunnen de voorstelling en het boek vergelijken door middel van de recensies die over het boek zijn verschenen.

2.3 Wie is wie? - Credits

CASTIGLIO is de hoofdfiguur in *Tropoi*. Hij is de zoon van een terechtgesteld astroloog en is zelf een alchemist en fervent luitspeler. Nadat de gewelddadige kindsoldaten van Sint Benedictus zijn thuisstad Firenze hebben ingepalmd, vlucht hij naar het koninkrijk Mirandola waar koning Pico heerst. Castiglio gaat goud maken voor koning Pico en blijkt ook een uitstekend genezer te zijn, maar is een echte kwakzalver. Zijn ware roeping is muziek.

Gespeeld door Dimitri Duquennoy, poppenspel Dries de Win.

KONING PICO is de koning van Mirandola. Deze oude vorst is het gewoon om zijn zin te krijgen. Hij is een echte geldwolf en vooral een geile bok en vrouwenzot. Hoe ouder hij wordt, hoe jonger zijn minnaressen zijn. Elise is zijn lief, maar ondertussen wordt hij ook verliefd op een eenvoudig boerenmeisje. Koning Pico heeft een zoon, Andrea en daarnaast ook een heleboel onwettige kinderen, ook wel bastaards genoemd.

Gespeeld door Dries de Win

KARDINAAL BEMBONI is lid van de inquisitie. Alles was nog maar een beetje afwijkt van het traditionele geloof, probeert hij te laten verdwijnen. Castiglio, die zich bezighoudt met bijgeloof en pseudowetenschap is Bemboni's grootste vijand. Ook omdat Castiglio steeds meer invloed krijgt op de koning, wat de kardinaal absoluut niet zint. Bemboni maakt Castiglio zwart, bespioneert hem en saboteert zijn experimenten.

Gespeeld door Filip Peeters

PIETRO werkt voor de rechtbank van het hof van Mirandola. Hij zorgt ervoor dat zijn vriend Castiglio aan dat hof een post krijgt. Pietro is een vaak geziene gast in de folterkelders van het kasteel. Wanneer Castiglio op zoek gaat naar zijn Tropoi krijgt hij hulp van Pietro.

Gespeeld door Filip Peeters

ELISE is een prostituee en de minnares van koning Pico. Hij noemt haar Preutje. Wanneer ze Castiglio leert kennen begint ze zonder het medeweten van de koning een relatie met hem.

Gespeeld door Thaïs Scholiers

ANDREA is de zoon van koning Pico. Castiglio leert Andrea luit spelen en raakt hierdoor geïnspireerd om naar de betoverende kracht van muziek te zoeken.

Gespeeld door Dries De Win, luitspel door Pieter Theuns of Floris De Rycker

De GEFOLTERDE wordt er van beschuldigd zijn vrouw te hebben vermoord. Pietro en Castiglio ondervragen en martelen hem.

Gespeeld door Dries De Win

Koning Pico is verliefd op een eenvoudig BOERENMEISJE en wil haar verleiden door middel van een Tropoi, een magische melodie.

Spel, poppenspel:

Dimitri Duquennoy – Castiglio

Filip Peeters – Kardinaal Bemboni, varken, de zieken

Dries De Win – Koning Pico, Andrea, Varkens, Castiglio

Thaïs Scholiers – Elise, boerenmeisje

Regie: Marc Maillard

Muziek van en door: Thaïs Scholiers , Pieter Theuns (soms Floris De Rycker), Arne
Leurentop of Tom Pintens

Techniek: Olmo Claessens en Tim Oelbrandt

Tekst: Cast en Hans Van Cauwenberghe, geïnspireerd op het boek Melodieën van H.
Krausser.

Poppen: Ina Peeters en Marc, Jan, Patrick Maillard

Decor: Bruno Smeyers en Janneke Hertoghs

Regie assistentie: Britt Libot (stage)

Kostuums: Ina Peeters en Jolinda Hendrickx (stage)

3 DE MIDDELEEUWEN

3.1 Algemeen kader

Tropoi situeert zich in de late middeleeuwen. In de voorstelling worden de middeleeuwen geschetst aan de hand van een aantal historische elementen.

Voorverwerking: De leerlingen kunnen ter voorbereiding op internet enkele begrippen opzoeken en voorstellen aan hun klasgenoten. Hieronder enkele vragen om hen in de juiste richting te laten zoeken.

Alchemist – astroloog – Nicolas Flamel

Wat is een alchemist? Wat is een astroloog? Wie was Nicolas Flamel?

Kindsoldaten van Sint Benedictus – kindsoldaten nu

Wat zijn kindsoldaten? Wie waren de kindsoldaten van Sint Benedictus? Zijn er nu nog kindsoldaten? Waar?

Varkens van Sint Antonius – vuilniskar van de middeleeuwen

Waar gooiden de mensen in de middeleeuwen hun afval? Hoe werd het afval opgehaald? Welke gevolgen had deze slechte hygiëne

Folteringen – brandstapel – (Spaanse) inquisitie

Waarom werden er mensen gefolterd in de middeleeuwen? Hoe? Wie werd er op de brandstapel gezet? Wat is de (Spaanse) inquisitie

Italië in de middeleeuwen – situering Firenze en Mirandola – afstand

Waar is Firenze? Waar is Mirandola? Wat is de afstand tussen deze twee steden? Hoe lang rij je hierover met de auto? Hoe lang wandel je hierover?

3.2 Inquisitie

Het begrip inquisitie komt niet letterlijk in de voorstelling voor, maar dit is wel de achtergrond waar tegen je Tropoi kan plaatsen: Castiglio die uit Firenze vlucht, weg van de Kindsoldaten van Sint Benedictus, Kardinaal Bemboni, de foltering van Pietro...

“De Inquisitie verbrandt schilders, schrijvers, dokters, dichters, muzikanten, genezers. Allemaal in de naam van God.”

“The Tribunal of the Inquisition” Francisco de Goya

3.2.1 Wat is de inquisitie?

De Inquisitie (van het Latijn inquisitio = onderzoek), voluit: Inquisitio haereticae pravitatis (onderzoek naar de perversiteit van de ketterij), was een rechtbank van de katholieke Kerk, belast met de opsporing, het onderzoek naar en het opleggen van straffen aan ketteren. Ketteren hadden geen geloof (heidenen) of een ander geloof buiten het katholicisme. Naast de pauselijke inquisitie bestonden de Spaanse Inquisitie (1478-1834) en de Romeinse inquisitie (1542-1965). In plaats van beschuldigingen door een partij (accusatoir proces) leidde eigen onderzoek door de rechtbank een proces in.

Bij de ondervragingen werden de beschuldigen gemarteld. De lichtste straf was de veroordeling ‘au mur large’, een soort open gevangenis in een ruimte met andere gevangenen, waar men familieleden op bezoek kon krijgen. Als ze het overleefden, werden ze na een aantal jaren vrijgelaten. Een feitelijk doodvonnis was de veroordeling ‘au mur strict’, waarbij voeten en handen met ketenen aan de muur vastgeklonken werden in een kleine cel. Tot de brandstapel werden alleen degenen

veroordeeld die weigerden hun ketterse overtuiging af te zweren, en zij die na afzwering weer tot de ketterij waren teruggekeerd, de zogeheten 'relapsi'. Ook vrouwen die van hekserij werden verdacht belandden op de brandstapel.

Hoofddoelstelling van de inquisitie was echter niet om te straffen, maar om te bekeren. Praktisch alle middelen, tot aan marteling toe, werden aangewend om de verdwaalde schapen weer tot de kudde te doen terugkeren.

De inquisitie in Spanje maakt het meeste slachtoffers. De koning van het net één geworden Spanje gebruikte in de zestiende eeuw de inquisitie om met dwang religieuze eenheid op te leggen. De inquisitie werd daarmee tot een zuiver politiek machtsmiddel.

3.3 De inquisitie in beeld

De Spaanse schilder Francisco de Goya (1746-1828) leefde vele jaren na de situering van Tropoi (eind 15^e begin 16^e eeuw). Castiglio leeft aan het begin van de inquisitie periode en Goya op het einde. De schilder toont zijn afschuw voor de corrupte heerschappij van de kerk in zijn Los Caprichos, 80 prenten.

 Bekijk samen met de leerlingen de 80 Caprichos van Goya om een beeld te krijgen van de gruwelijke middeleeuwen. Bespreek met de leerlingen wat er te zien is op deze schilderijen. Zie ook bovenstaand schilderij van de inquisitie van Goya. <http://en.wikipedia.org/wiki/Caprichos>

 Bekijk de openingsscène van de film *Goya's Ghost* waarin de 80 Caprichos van Goya geïnspecteerd worden door de inquisitie.

Wie is er aanwezig in deze scène?

Wat is er te zien op de afbeeldingen?

Waarom is dat een probleem voor de aanwezigen?

Wat wordt er voorgesteld als oplossing om het kwade te bestrijden?

<http://www.youtube.com/watch?v=1oLmILXU9E4>

 In de film *Goya's Ghost* wordt een vrouw gemarteld. Let op: bekijk deze scène op voorhand – niet geschikt voor gevoelige kijkers. Naverwerking: Deze scène kan vergeleken worden met de martelsscène uit Tropoi.

<http://www.youtube.com/watch?v=BUiZp6eJxpQ>

Deze prent van Goya heeft als titel "*The Sleep of Reason Produces Monsters.*"

Vergelijk deze afbeelding met de voorlaatste scène uit Tropoi.

Wat gebeurde er in deze scène?

Wat waren die figuren?

Wat schreef Castiglio op in zijn boek?

De Spaanse Inquisitie op een ludieke manier:

Mel Brooks "History of the World, Part One" (1981)

<http://www.youtube.com/watch?v=CggZnvfJ9Jg>

Monty Python "The Spanish Inquisition"

<http://www.youtube.com/watch?v=vtOY39eMvpI>

De schilder Goya in de film *Goya's Ghost*

4 MUZIEK

“Want hoe kun je het aardse leven beter rechtvaardigen dan met het scheppen van schoonheid?”

4.1 Reflectie over muziek

Voorverwerking

Van welke muziek wordt je vrolijk?

Van welke muziek wordt je droevig?

Hoe komt het dat je van een bepaald liedje vrolijk wordt en van een ander liedje droevig?

Kan muziek iemand betoveren?

Naverwerking

Welke instrumenten worden er gebruikt in de voorstelling?

Luit, viool/lpad, kazoos, trommel, stem...

Met welk geluidje/muziek worden Koning Pico en Kardinaal Bemboni aangekondigd?

Herkende iemand de laatste noten die gefloten worden door de vogel?

4.2 Lieder uit de voorstelling

Volgende liederen worden gebruikt in de voorstelling. Je kan deze op voorhand al eens beluisteren of achteraf opzetten in de klas.

Lied van de gefolterde

Si dolce è'l tormento – Monteverdi

<http://www.youtube.com/watch?v=s1UsSkgsWy8>

Vrolijk lied

Ostinato vo seguire - Bartolomeo Tromboncino

<http://www.youtube.com/watch?v=Hk4CxAy7XUw>

Aankondiging van de koning

L'Orfeo toccata – Monteverdi – Savall

<http://www.youtube.com/watch?v=mjpFi9bn1do>

Laatste lied

Quel Sguardo Sdegnosetto - Monteverdi

<http://www.youtube.com/watch?v=1Xu9gdzYtCM>

4.3 Kracht (gevoelswaarde) van muziek: majeur en mineur

Puur technisch kan je uitleggen waarom de ene melodie vrolijk maakt en de andere droevig. Hieronder de theoretische uitleg.

Majeur: Majeur, groot, grote tert of Dur is in de muziektheorie de benaming van een van de twee gebruikelijke westerse toonsoorten: majeur en mineur. Majeur is gebaseerd op de majeur- of grotetertstoonladder, een toonladder die met een grote tert begint. De naam Majeur (groot) verwijst naar de grote tert ten opzichte van de grondtoon.

Een majeuretoonladder bestaat uit 7 intervallen, waarvan 5 van een hele toonafstand en 2 van een halve toonafstand, verdeeld als volgt, te beginnen bij de grondtoon I:

I----1----II----1----III---1/2---IV----1----V----1----VI----1----VII---1/2---VIII

De toon met nummer VIII is het octaaf van de grondtoon. Na deze toon wordt de ladder herhaald, waarbij dit octaaf als grondtoon dient.

Mineur: Mineur, klein, kleine tert of moll is in de muziektheorie de benaming van een van de twee meest gebruikte toonsoorten van het diatonische toongeslacht in westerse muziek: majeur en mineur. De toonsoort mineur is gebaseerd op de mineur- of kleine tertstoonladder, een toonladder die met een kleine tert begint en aanduidt dat een muziekstuk wordt gespeeld in een toonsoort met een kleine tert ten opzichte van de tonica. Mineur wordt vaak beschouwd als droevig vanwege zijn melodramatische klanken. Letterlijk betekent mineur 'de mindere' of 'de kleinere', wat het tegenovergestelde is van majeur, de 'meerdere' of de 'grotere'.

